



ЕТНОНИМЪТ БЪЛГАРИ *Петър Георгиев, София*

Настоящото изложение е кратко експозе на написаното под същото заглавие в книгите „Траките, които създадоха християнството, българите“¹, „Античният мадарски конник“ разширено издание 2017 г.² Тезата, застъпвана ТУК е: етнонимът БОЛГАРИ/БЛЪГАРИ се *проявява* при имперското въвеждане на християнството като религиозен термин (религионим, теоним), а описаните сражения между българи и Константинопол през V – първата половина на VI век могат да бъдат определени като религиозна война.

Въпреки огромното количество информация процесът на идентифициране на произхода на българския етноним и произхода на народа *българи* има почти комични параметри. В резултат на този процес (без край) знаем повече за народите на Алтай, Памир, Тянь Шан и Северен Китай, отколкото за Балканите и близкото северно Причерноморие; в последно време има смяна на посоката на търсене към по-престижния Иран. Наричаме българи всички, чието име започва с *булх*, *балх* или дори *пу-гу*. Търси се произход на българите от едно единствено племе, търси се единствената митична Прародина. Моделът е известен – странстванията на евреите. Използва се модела на търкалящата се бiliarдна топка – тръгва от някъде и пристига някъде, неизменна във времето. Този модел противоречи на факта, че името българи е срещано *на много места около* и в *границите* на Римската империя (предимно) при различни народи и следователно е нарицателно - като термина готи, като наименованието хуни (уни), означаващи в различни време съюзи (унии) от различни народи.

Една от причините за „модела прародина“ е фокусиране вниманието в/у т.н. *преминаване през р. Дунава* на народа *българи през 681 г.*, като се забравя, че от двете страни на реката живеят едни и същи гето-дакийски племена, в миналото неведнъж преминавали и в двете посоки; че името българи е присъствало интензивно на Балканите, а не другаде, двеста години *по-рано*.

Интересен е начинът на споменаване на българите на Балканския полуостров от древните хронисти – почти винаги е съпроводен с израза „*така наречените българи*“:

Йоан Антиохийски (VII век): „Зенон за първи път да се съгласи на съюз *с така наречените българи*“³.

Теофан Изповедник: *така наречените българи* нападнали Илирик и Тракия и се завърнали, преди да се разбере за тях“.

Патриарх Никифор също употребява израза *така наречените българи* в описанието държавата на Кубрат.

Бар Хебраус (сирийски автор от XIII в.): „Въпреки че те (българите) бяха скити, *ромейте ги наричаха българии*“.

Виктор Танунски нарича кутригурите на Заберган също *българи*.

Втора особеност – различни народи, пристигнали на Балканите, биват наречени българии:

Константин VII Багренородни в „За темите“, описвайки настаняването на българии на отсамната страна на Дунав, пише: „Тогава стана известно и тяхното име, понеже преди това ги наричали оногундури“ – т.е., оногундурите ТУК били *наречени българии*.

Според Монемвасийската хроника, „аварите били народ *хунски и български*“.

В Български апокрифен летопис четем: „И след погубването на Испора, царя български, *нарекоха куманите българии*“.

В Хрониката на Михаил Сирийски от XII век за новопристигнал тук народ се съобщава: „Тия скити бяха *наречени* от ромейте *българии*“.

В т.н „Синаксар на Цариградската църква“ от десети век за похода на Валент срещу пристигналите тук готи същите са наречени *българии*.⁴

Трета съществена особеност – с името българии са наричани различни балкански народи:

В „Солунска легенда“: „Кириле, Кириле, иди в обширната земя и сред *словенските народи, наречени българии*“⁵; или „*словени, сиреч българии*“⁶

Йоан Цецес (XI век): „*А неонците са българии*“.

Йоан Зонара (XI–XII век) също: „*Панонците са българии*“.

В симеоновия превод на Юдейски войни на Йосиф Флавий⁷ („Архивен сборник“⁸) е направена „творческа добавка“, която в груб превод гласи:⁹ „*илирите, далматите и даките наричани българии живеещи на р. Дунав под римска власт*“. Текстът показва, че дори в края на девети - началото на десети век българите са имали ясна представа, че различни балкански народи – илири, далмати, даки са *наричани българии*.

През различни времена българии са наричани следните народи: даки, илири, далмати, словени, пеони, панонци, тесалийските мирмидонци, скити, авари, оногондури, кумани, кутригури, готи.

Какво означава фактът, че толкова много и различни предимно балкански и балкански народи са наречени *българии*? Изразът „*така наречените българии*“, заменя факта, че различни народи са наречени така според някакво *конкретно качество*, което обикновено не се нуждае от разясняване, защото е известно, най-вече от смисъла на самото име, т.е., посочените различни народи имат като допълнителен определител качеството „българии“; или - *българии* не е собствено, племенно, а се явява обобщаващо, *нарицателно* име, обикновено описващо социална характеристика. Подобен обобщаващ определител, отнасящ се за *различни* народи често биват *религиозните* определения, подобно на *богомилци, католици, неверници, мюсюлмани* или най-малкото - *нехристияни*. Знаели ли са древните хронисти смисълът на понятието *българии*? Вероятно да, защото различни автори настойчиво повтарят, че *различни народи са наречени болгарии* без коментар и пояснения, като нещо разбираемо се, известно.

Ако търсим произхода на етнонима *българии*, то би трябвало да го търсим в корените на българския език, а не в осетинския, чувашкия или китайския. Българите са ползвали основно две фве форми на самоназвание – **болгари** (българии) и **блъгари**.

През 1865 г. Раковски пише:¹⁰

**Болгъ = Бългъ или Бльгъ по старому, а по новому
Благъ, отъ дѣ собственое имя Благой, и прилагателно:
благый — умилный, ублагородившийся = Българинъ,
Бльгаринъ и Булгаринъ.**

Според Раковски е съществувала дума БОЛГ, която е равностойна на БЛАГ и от двете думи произхождат и равностойно употребяваните до 19 век названия БОЛГАРИ и БЛЪГАРИ. (Думите БЛЪГЪРИЯ, БЛЪГЪРИ са производни на БЛАГ - тези думи неудареното А преминава в Ъ).

Сто и девет години по-късно (1974 г.) „Етимологичния речник на славянските езици” на Трубачов потвърждава това – *болг* и *благ* са синоними със значение „добър”:

***bolgъ(jъ):** ст.-слав. *благъ*, прилаг. ‘добрий, милостивый’ (Зогр., Мар., Ассем. и др., *Sad.*), болг. *благ*, прилаг. ‘благой, милости-

11

Смисълът за *болг-благ* е същият и в българския етимологичен речник (БЕР, 2007 г.).¹²

Като дума в днешния български език БОЛГ не съществува. БОЛГ е ползвано в смисъл на БОГ в осемнадесети век: „БОЛГ СЕ РОДИ КОЛАДЕ...” е песен, която българите пеели на 24-ти Декември, както свидетелства Спиридон Габровски¹³. Християнинът Габровски свързва този *реален факт* от един български обред със сина на тирана Колад, Болг, но не забравя да допълни: „Ако и да се покръстиха, българите не забравиха този дяволски обичай.” По-спорна тук е реалността на съзнателно демонизирането от Габровски цар Колад, отколкото реалният празник Коледа, на който българите пеят песен за Болг, а не за Христос, факт възмутил автора. Реално българите и сега празнуват два празника на една и съща дата - и рождествоРождество Христово, и Коледа, и сега пеят песента „БОГ се роди Коледо”.

БЛАГ¹⁴ притежава същите определения¹⁵, които се употребяват и за БОГ, носят същия смисъл – добър (добро), благ (благо), блажен (блаженство), щастлив (щастие).¹⁶ Нещо повече, самата дума БОГ е с възможен произход от БОЛГ, когато прилагателното преминава в наименование – т.е., *БОЛГ* е възможна *архаична форма на наименованието БОГ* (засега няма общоприето становище за произхода на думата БОГ), *по подобие* на фонетичната близост между БОГ и ДОБЪР в английския (god/good), датския (gud/god), исландския (guð/gott), немския (gott/gut), което съответства на *болг/благ* или *бог/благ* в българския. (Преминаването в древността на БОЛГ в БОГ е свързано със сложната трансформация касаеща *както* изпадане на Л след Ъ, така и с трансформациите на звуковете О в Ъ пред Л (*болгари-българи-б(у,о)гари*,) характерни за българския език).

Поради посочената връзка между БОЛГ – БЛАГ – БОГ, названията **БОЛГ-ари, БЛЪГ-ари** би означавало както „хора на бога”, така и „*благите*”, „*добрите*”.¹⁷ Нека поясним – не става въпрос за обожествяване или придаване на елемент на изключителност на народа БЪЛГАРИ, а за исторически факт, свързан в конкретен исторически момент не с етноним, а с *религиозно название*, преминало по-късно в етноним. Това *религиозно название* се проявява тук, на Балканите, в процеса на въвеждането на християнството като имперска (държавна) религия. Нека да проследим връзката между двата факта.

През 325 г. император Константин, загрижен за мира и единството в Империята свиква църковен събор в Никея, който събор утвърждава „символ веруюто” на християнството.

През 354 г. в Анонимен латински хронограф се появява надписът *Ziezi ex quo Vulgares* – Зиези, от когото са българите.

Разликата между двете събития е 29 години.

Обикновено се смята, че разпространението и въвеждането на християнството е мирен, съзидателен процес, приеман с благоговение и благодарност от населението на Империята. Не е тук мястото да описваме методите, чрез които е насаждано християнството като държавна религия или да демонизираме факта, но достатъчно е да погледнем житията на светците, оповестени от българската православна църква¹⁸, за да разберем: светците на новата религия са тези, които съзнателно разрушават светилищата, капищата и храмовете на „езичниците” и на тяхно място построяват християнски църкви. Сам св. Кирил отсича свещения дъб на „черните българи” в Крим. В империята се закриват и разрушават храмове на Асклепий, Зевс, Артемида, Дионис, Сарапис, в 354 г се изгарят първите библиотеки, в Скитополис, Сирия, християните организират първите смъртни лагери за изтезания и екзекуции на арестувани езичници от цялата империя, в 356 г. Констанций

разпорежда разрушаването на „паганските“ храмове и екзекуцията на всички „идолопоклонници“¹⁹.

Император Флавий Йовиан разпорежда изгарянето на библиотеката на Антиохия. Имперски указ (11 септември 364 г.) разпорежда смъртното наказание за всички езичници, които се покланят на техните богове-предци. Император Валенс разпорежда преследване на езичниците в цялата Източна империя — философът Максим е обезглавен, философът Симонидис е изгорен жив. (Самият Валент бива изгорен по-късно от нахлулите през Дунава готи – ариани). Само от 385 до 388 г. Матернус Кинегий разрушава стотици гръцки храмове, сред тях са храма храмът на Едеса, кабилерията на Имброс, храма храмът на Зевс в Апамеа, храма храмът на Аполон в Дидима и храмовете на Палмира.²⁰ Испанецът Теодосий е още по-жесток – през 391 г. е обнародван прочутият Милански едикт, забраняващ всякакви жертвоприношения, всички религиозни обреди в езическите храмове са обявени за престъпления против императора, за които се налага парична глоба и конфискация на имуществото. През 393 г. за последен път са празнувани Олимпийските игри, забранени са също и магическите ритуали, вещерството и преподаването на математика, считана тогава за вид магьосничество.

За да придобием максимално вероятната вярна представа за случващото се, трябва да познаваме както основите положения на старата религия тук на балканите, така и същността на споровете на църковните събори. В старата религия понятията **Свети дух, Отец, Майка и Син** са независими религиозни категории, за разлика от християнското „три в едно“ (триединното **отец, син и свети дух**)²¹. Идеята за доминацията на БОГ и вторичност на СИНА е изначална и движението на „*така наречените болгари*“ е противопоставяне на идеята за единосьщност, идентичност между Бог и Син в лицето на Христос; противопоставянето проявява името *болгари – защитници на абсолютната неделима самоидентичност на Бога (Болг, Бог)*.

Предметът на видимия основен религиозен спор в този период *между самите християни* личи ясно от документите на църковните събори: от защитниците на неделимото начало на БОГА, арианите, Синът е разглеждан като късен продукт на бога, той е само богоподобен или подобносъщ (теза, която е в унисон със старата тракийска религия)²². Противоположната теза е утвърдена в Никейският символ на вярата, утвърждаващ единосьщността на БОГ и Христос, т.е., Богът и Сина Христос са едно и също, съществували са вечно, нямат начало и край, или синът е идентичен със своя създател. Следователно, освен видимото описано в хрониките противопоставяне ариани/християни е съществувало проявено по военен начин противопоставяне, което с днешна дата можем да наречем противопоставяне *българи/християни*.

По своята принципна същност (отричане равенство между бог и син) арианството е форма на *българианството*. Не случайно в десети век се казва, че Валент воювал с българи, а не с готи-ариани.²³ Доста по-късно в резултат именно на тези борби под българи често е разбираемо и всяко *неканонично* движение (пример - богомилите са наричани богари, българи; монах Алберт от манастира „Троа Фонтен“, Франция, XIII в. пише: „През 281 г. в Персия се появила най-позорната ерес на манихеите, които в наше време се наричат българи“²⁴).

За силата на противопоставянето в лицето на *арианството* говори фактът, че към 380 г. във всички константинополски църкви то е господстваща религия, а Григорий Богослов, който управлява *християнската християнската* общност в града събира християните в частен дом. След като така стоят нещата в столицата, можем да си представим как са изглеждали в далечната провинция. Ситуацията ескалира с идването на власт на Теодосий (379 - 395 г.), при който всеки акт на езичество е обявяван за престъпление. Като религиозна война между българи и Константинопол можем да отнесем сраженията в годините 493, 494, 498, 499, 502, 504, 506, 513. Сраженията в 513 г. или бунтът на Виталиан е с подчертано религиозна основа, като претекст - „защита на илирийските духовни водачи“. (След едно сражение вителалиан Виталиан „се оттегля в провинция България“²⁵). Виталиан е убит от Юстин и Юстиниан, но сраженията не стихват – такива има отново през 519, 530, 531, 535. През 535 г. Юстиниан е принуден да създаде независимата църква Първа Юстиниана в Западните балканиБалкани. Въпреки това през 539 са завладени с пристъп, без обсада, 32 крепости в Илирик, отведени са над 120 000 пленници-роби (склави), които склави при завръщането си по-късно ще бъдат наречени от днешните историци славяни. През 545 г. Юстиниан е принуден да издаде втора

(131) новела (десет години след първата), в която има едно ново изречение: „...архиепископът на Първа Юстиниана да се ръкополага от собствения си синод и в подчинените си провинции, според определението на папа Вигилий, да заеме ранга на апостолическия римски трон“. Това означава пълна църковна независимост. След тази дата сраженията на Балканите между българите и Константинопол са изключени. Теодор Валсамон (12 XII век) свързва директно Първа Юстиниана с българите: „Разбирай от настоящата Юстинианова новела привилегиите на епископа на България, защото той е архиепископ на Първа Юстиниана, отечеството на император Юстиниан. *България* заради това се нарича Юстиниания, защото император Юстиниан е присъединил тази страна под властта на римляните“.²⁶ Цената на това „присъединяване“ е църковната независимост.

Една част от „така наречените българи“ са принудени да напуснат балканите Балканите като бежанци и се установят (както обикновено) зад р. Дунав, където по-късно е създадена т.н. Стара Велика България. Там религиозният термин *българи* вероятно реално придобива смисъл на *етноним*. Именно тези българи преминават в 681 г. р. Дунав. Тук ще обърнем внимание на думите на Анастасий Библиотекар на Цариградския Вселенски Събор 869 – 870 г.: „*Българите, които по родово право завзеха родината си*“. Печално е, но българските историци превеждат текста така: „*Българите, покорявайки я (страната) според варварското право*“.²⁷

Името *българи* е нарицателно в границите на Римската империя и като такова, би трябвало да се очаква по същия начин да са наричани *различни* народи както в границата на империята, така и преселници-бежанци извън нея. Според Катерина Венедиктова българите в Мала Азия, описани в „Историята на Караман“ – *Vulgar taufesi* (Булгар тайфеси) - били означавани от арабите с термина *тайфе* – „група от хора, които изповядват една религия“. Венедиктова обобщава: „българите – са общност от хора, които изповядват една и съща религия“. Венедиктова подкрепя предположението, че това са преселени „българи“ през 530 г. от Юстиниан, пет години преди създаването на Първа Юстиниана. За българи – преселници (пришълци) извън границите на Империята се говори директно и в Арменската география - това са българите, живеещи на север от река Куфис: „Купи-Булгар, Дучи-Булкар, Огхондор-Блкар - *пришълци*“. Йордан откровено казва, че българите в Скития, над Черно море „се прославиха заради нашите грехове спрямо тях“. Да обърнем внимание на факта - ИРИ никога не е воювала в земите над Черно море, т.е. българите там са също или бежанци, или изселени от империята по време на религиозната война на балканите.

Светлина върху названието *българи* хвърля и керамичната плочка-икона от македонския град Винаца. Тя е една от многото икони с религиозно съдържание, открити в работилница за икони до калето на града. Като най-ранно датиране на комплекта според македонските археолози е средата на пети век²⁸, но има и мнения за значително по ранни датировки. Плочката-икона е интересна с надписа БОЛГАР ограден с два равнораменни кръста, изписан до препускащ *цивилен конник* с боси крака, с вдигнат над главата римски меч. Този образ показва облика на воюващите срещу Константинопол и Юстиниан българи. Цивилният конник е образ на народа, или ако перефразирамеперифразираме Овидий, на балканските мирмидонци,²⁹ наричани и българи. В древната иконография с две слънца или два равнораменни кръста от двете страни често са отбелязвани божества – бог или богиня.

Нарушаването на статуквото с въвеждането на християнството предизвика противопоставяне и прояви съществуващото древно название *болгари*, *блъгари*, хората на бога. Това противопоставяне е изразено кратко и ясно в посланието на *къназь*³⁰ Персиан (836 – 852), който на каменната плоча от Филипи пише: „*На християните българите направиха много добрини, и християните ги забравиха, но Бог вижда.*“ В този текст Пресиян свързва религиозната категория *християни* с религиозното наименование *българи*? Пресиян се надяваше да реши проблемите между българите и християните с помощта на бога, който вижда всичко. Синът на Пресиян, Борис, избра другия, имперския начин при въвеждане на християнството. Борис изби боилите, които все още вярваха в Бога и божия Син Сабазий, и ги направи християни.

В тракийския език ZI е дума за бог, преводът от латински на Зиези (ZI E ZI) е известната формула БОГЪТ ОТ БОГА, дефинираща Сина, бога слънце при траките - Сабазий. ZI E ZI, или БОГЪТ ОТ БОГА, от който са БЪЛГАРИТЕ.

Българите, както и *християните* са верски елемент на различни начини на мислене и приемане на света, на различни религиозни концепции. Парадоксът тук е – в реалната битка между двете религии се проливаше кръвта на един и същ народ, макар че и двете думи, и *болгари*, и *християни* имат едно и също значение – *добрите*.³¹

* * *

Допълнения:

1. Надписът БОЛГАР на плочката-икона от Винаца е маркиран с два кръста. С подобни обозначения са маркирани божествата на посочените по-долу фигури. На фиг. 3 кръстовете са поставени от ляво и дясно на сцената „убийство на бога-слънце Сабазий”. На фиг. 4 на релеф на „дунавски конници” (2-3 век) с еквивалента на кръста (слънце) е обозначен богът Слънце в колесница от четири коня. На повечето релефи от същата серия по същия начин е обозначена и богинята Майка (фиг.5). На фиг. 6 на релефите от Египет (пети век) със знака на египетския ключ на живота (анкх) е обозначен христовият знак на Христос – т.е., Христос. Казаното е потвърждение на изложената теза, че надписът БОЛГАР има също божествен смисъл, че БОЛГАРИ/БЪЛГАРИ е със смисъл на религионим, или по-точно – теоним. Надписът е буквеното изписване на български език на графичното изображение на древния символ на бога YI. Смисълът на изображенията с този характер винаги е - „богът и неговите защитници-пазители”.



Фиг 1.



фиг.2



Фиг.3



Фиг.4.



Фиг.5



Фиг.6

2. Тук е уместно да се разгледа и тезата с тълкуването на теонима „българи” като балканци, планинци³². Същата теза развиват подробно Пламен Вълв³³, а също така и Константин Каменов³⁴. Естествено е, че щом има планини, има и планинци - народи, които носят името планинци на своя език (самоназвание) или езика на своите съседи (название). Топонимът Балкан е един от най-разпространените и е естествено да се срещат наименования повтарящи различните му модификации - включително *българи* или *балкари*. Какъв е произхода на топонима Балкан? Като коментира името Артемида Благана Хадзопулус³⁵ определя името Благана като топоним, заради името на селище, открито в надпис в Източна Македония, Гърция. Хадзопулус свързва името *Blagana* с глоса на Исихий *βλαχάν*. Според гръцкия лингвист *βλαχάν* (*благан*) и *βλαχάν* (*блахан*) са две паралелни форми на една и съща дума, съществувала в античността като топоним. Но *блахан* и *блакан* са също такава паралелна форма, последната употребявана и днес, диалект на Балкан. От формата „блахан” произлизат и формите „плахан” или *плахана*, което е днешното планина; което показва, че Балкан е име за планина, а не име на планина. Проследявайки произхода се вижда, че в основата на Балкан е БЛАГ (БЛАГАНА- БЛАХАНА), което е с произход от древното БОЛГ (БОГ). Планините са сакрални понятия в древността – горе, на върха на планините (олимп (олиб) – било) са не само боговете, но и самите планини в древността са божествени, свещени. Така че, произход на етнонима от Балкан Е ЛИНГВИСТИЧНО ВЪЗМОЖЕН, но подълбокият исторически анализ показва, че имената БЪЛГАРИ (БЛЪГАРИ) и БАЛКАН са с един и същ корен и произход - от синонимите БОЛГ и БЛАГ.

БЕЛЕЖКИ

¹ Петър Георгиев, Траките, които създадоха християнството, българите. 2017 г.

² Петър Георгиев „Античният мадарски конник” разширено издание 2017 г.

³ *Johannes Antiocheus*, fr. 211 (4). *Fragmenta Hist. Graeca*, v. 4. Paris, 1851; *Excerpta de insidiis*. Berolini, 1905, p. 135.

⁴ (ГИБИ V), стр. 292,

⁵ Донка Петкова, 11 век, Стра българска литература, т.1. с. 300.

⁶ Василка Тъпкова - Заимова, Анисава Милтенова, 13 век, Историко-апокалиптична книжнина, , с.272.Сказание за Сивила, с. 272.

⁷ <http://www.slav.uni-sofia.bg/naum/node/1615>

⁸ Съдържа се в ръкопис РГАДА, фонд 181, РО МГАМИД № 279/658, 531 листа *in folio*.

⁹ „*μλοурῖι же. и дльмате. и даκῖι нарицѣмыи блъгаре. въ истре живѣщῖι. поѡд однѣмъ плъкомъ живоуще римскимъ*”.

¹⁰ Г.С. Раковски, Ключь българского языка, 1865 Г.

¹¹ О.Н. Трубачев, Етимологический словарь славянских языков, 1974 г., <http://etymolog.ruslang.ru/index.php?act=essja>

***bolgъ(jь):** ст.-слав. *благъ*, прилаг. ‘добрый, милостивый’ (Зогр., Мар., Асем. и др., *Sad.*), болг. *благ*, прилаг. ‘благой, милостивый, кроткий’, ‘приятный, мягкий’, ‘сладкий’ (БТР; Геров: *благъй* ‘добрый, хороший’, ‘тихий, кроткий’, ‘сладкий’, ‘скромный’), диал. *блак* ‘сладкий’ (Попгеоргиев БД I, 207; Горев Страндж. — Там же, 68; Гълъбов БД II, 70), ‘вкусный’, ‘прекрасный, добрый’ (М. Младенов БД III, 40), ‘сладкий’, ‘вкусный’, ‘добрый’ (Шапкарев — Близнав БД III, 203), макед. *благ* ‘сладкий’, ‘сладкий, не острый (о перце и т. п.)’, ‘пологий, покатый’, ‘мягкий, добрый, нежный’ (И-С), сербск.-цслав. *благъ*, прилаг. ἀγαθός (Вук. ев. 71; нач. XIII в.), сербохорв. *blâg*, *blâga*, -го, напр. *млијеко*, ‘сладкий, хороший’, словен. *blâg*, *blâga*, прилаг. ‘благодарный’, ‘милостивый, благой’ (Plet. I, 30), чеш. *blahý*, прилаг. ‘блаженный, счастливый; благой, приятный, добрый’, слвц. *blahý* то же (SSJ I, 99: «книжн.»), польск. *blógi* ‘благой; счастливый, благоприятный’, ‘благодетельный’ (Dobosz. I, 571).

Стар. прилаг., тождественное основе имени (см. **bolgo*, где и этимология).

¹² Производни на *болг* са и думите *болго* и *болого* със същото значение - *добър*; *болого* е в основата на етимологията на името *Бологес* (Βουλογαίσις), духовния водач на бесите, с вероятно значение “*добрият*”.

¹³ *Иеросхимонах Спиридон Габровски* "История во кратце о болгарском народе славенском", 1792

¹⁴ <https://bg.wiktionary.org/wiki/%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D0%B3> :

„...старобълг. *благъ* ἀγαθός, χρηστός, καλός „добър, приятен“ (Зогр., Мар., Асем., Сав. кн., Енин., Син. пс., Син. тр., Супр., Хил., Рил., Клоц., Сим. сб.), а като съставна част на сложни думи калкира гръц. εὖ-, например: **благочъстивъ** εὐσεβής, **благонравнь** εὐήθης, **благороднь** εὐγενής и др. Диал. значения: „милостив, кротък, сладък, скромн, вкусен“, *благо* същ. „богатство, скромност, постна храна“. Сродни форми: старосръб. *благъ* ἀγαθός (Вук. ев.), сърбохърв. *благ* „сладък, добър“, *благо* „имущество, пари, добитък“, словен. *blag* „благороден, милостив“, *blago* „имущество, скот“, чеш. *blahý* „блажен, щастлив“, *blaho* „блаженство, щастие, успех“, *blaze* „добре“, пол. *blógi* „блажен, приятен, щастлив“, *blógo* „щастие, благо“, д.-луж. *blozki* „блажен“, рус. диал., укр. *болого* „добре“. Рус. *благой*, *благо* са заети от черковнослав. Тук се отнасят и слабозасвидетелстваните производни **bolgati* „благославям, блаженствам, наслаждавам се“ (чеш. *blahati*, слов. *bláhať*) и **bolgъva* „вид гъба“, т.е. „скромна храна“ (сърбохърв. *благва*, словен. *blagva*).

Праслав. **bolgъ*, **bolgo* има вид на архаична лексема, но няма сигурна етимология.”

¹⁶ *Татяна Славова*, „Владетел и администрация в ранносредновековна България. Филологически аспект, „Древните индоевропейски паралели сочат припокриване на значенията „бог, название на едно от божествата; господин, господар“ и „богатство, благо, щастие, участ“ в стинд. *bhagah*, *bhâgas*, **bhâga* „благосъстояние, щастие; божество, господ“ < ие. **bhâg-o-* „участ, съдба“, авест. *baga*, *baya* „участ, съдба; господин; бог“, парт. *bay* „бог; господин“, стперс. *baga-*, согд. *by-*, скитско-сарматските лични имена Βάγης, Βάγιος. Затова за συβηγη е напълно допустимо и значение „богат, божествен, обожествен, [помазан] от Бога“ < ие. **su-* „добро, благо“, **baga-* „бог, богатство, благополучие“, тъждествени на иран. **su-baga*.”

¹⁶ Български етимологичен речник 2007 г. т. 1, стр.53., Етимологический словарь славянских языков, О.Н. Трубачев

¹⁷ Роденият в град Велес *Йордан Хаджиконстантинов* (Джинот) (1818 – 1882, Велес) в 1851 година в **Цариградски вестник** пише: „Болгарин е производан от Бог, Болгаря река — богатата река или -ри, а прилагателно неправилно степенно: болий, болший, вишший, величайший.”

¹⁸ <http://www.pravoslavieto.com/>;

¹⁹ <https://www.rassias.gr/9010.html> (с благодарност на Peter Georgiev)

²⁰ Пак там.

²¹ Виж *Петър Георгиев*, Траките, които създадоха християнството, българите.

²² Пак там.

²³ „Синаксар на Цариградската църква“, ГИБИ V, стр. 292,

²⁴ Антон Съботинов, България при цар Самуил и неговите наследници, стр. 138, ЛИБИ, Т IV (Хроника на монах Алберт – увод) София, 1981 г. с. 179

²⁵ По сведението на Йоан Никуйски

²⁶ *Henri Justel*. Bibliothecae juris canonici veteris tomus secundus. Lutetiae Parisiorum, 1661, p. 8229; цит. по: *Архимандрит Кирил Рилски*. Българска самостоятелна църква в Илирия на Балканския полуостров и нейната апостолска дейност (кратък историко-канонически очерк). С., 1930, с. 5, 23. Виж новелите на Юстиниан на англ. език: http://uwacadweb.uwyo.edu/blume&justinian/novel_121-140/novel121-140.htm.

²⁷ *Bulgares, qui iure gentile patriam suam subiugantes...* е преведено в ЛИБИ, 2191 Българите, покорявайки я според варварското право, въпреки че *iure gentile* се превежда *семеино, родово право*, а *patriam suam* – *родината си*.

²⁸ *Дејан Георгиевски* Прилог кон датирањето на виничките теракоти.

²⁹ *Овидий*, *Метаморфози*

³⁰ *Пак там*

³¹ Виж *Петър Георгиев*, „Траките, които създадоха християнството, българите”, 2017 г., Античният мадарски конник, 2017 г.

³² *Петър Георгиев* „Мизия, тук е и България”

³³ *Пламен Вълв*, „Корените на българският произход”

³⁴ *Констаантин Каменов*, „Значението на лексемата етноном в историята”

³⁵ *Hatzopoulos, Miltiades*. Artemis Digaia Vlaganitis en Macédoine. – Bulletin de correspondance hellénique, 111 (1), 1987, 397–412.